

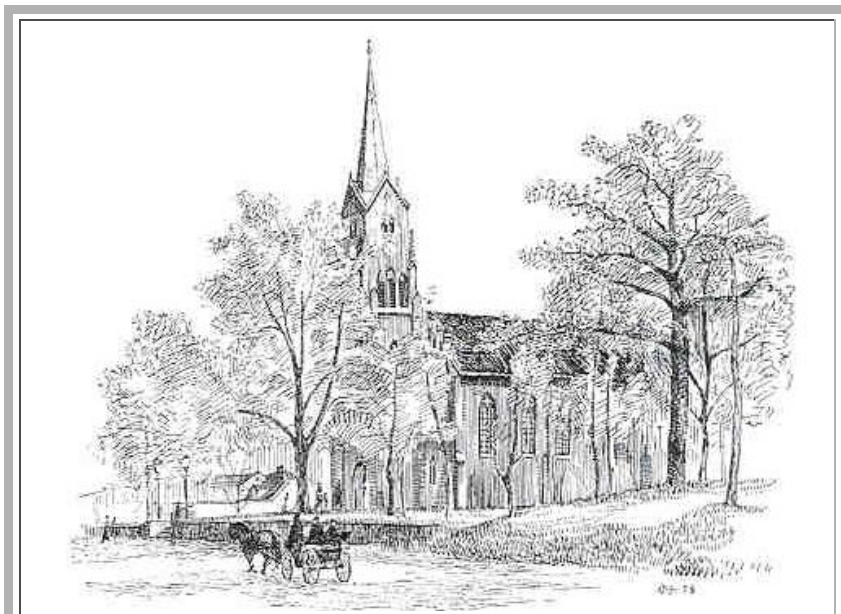

De tre rystelser

Kirken som sto i mot jordskjelv og bombing

I år er det 140 år siden Horten fikk sin kirke. Eller rettere sagt, det er 140 år siden Garnisonskirken på Karljohansvern sto ferdig.

Før dette hadde folk på Horten måttet gå den lange veien ut til Borre kirke for å delta i kirkelige handlinger. Men våren 1855 kunne altså stedets innbyggere lese i lokalavisen at Horten kirke om noen få uker var ferdig. Samtidig dukket spørsmålet om hvordan de kirkelige forholdene skulle ordnes. Ryktene fortalte at det var delte meninger om hvor stor utstrekning den nye menigheten skulle ha. Opprinnelig var jo dette en garnisonskirke, det vil si militærforlegningens kirke. Og det var fra begynnelsen av bestemt at kirken bare skulle være kirke for dem som bodde på Horten (det vil si Karljohansvern). Gjengangerens redaktør skrev denne våren en leder som stilte spørsmål ved denne ordningen. Dersom det var slik at dette kun skulle være kirke for dem som bodde på Horten, ville det utelukke rundt 3000 mennesker som bodde i Hortens umiddelbare nærhet. Borre kirke var stor nok for sognet, men ikke om en skulle ta med den befolkningen som var bosatt ved Horten.

Garnisonskirken er et praktfullt bygg, og har inspirert mange kunstnere, som f.eks. Øystein Jørgensen, som har laget denne tegningen som er å finne i boken Horten - Ferjestedet som ble marinestasjon og by.

Den 13. juli ble det ved kongelig resolusjon bestemt at et garnisonsembete skulle opprettes på Horten, hvis menighet skulle innbefatte den på Hortens Verfts grunn - derunder gården Apenes, Vealøs, og de til Staten tilhørende Løvør iberegnet - boende befolkning, samt de i sjømilitære

tjeneste stående faste mannskaper og andre ansatte ved forsvaret som bor utenfor Verftets grunn. Det ble også bestemt at embetet skulle styres av en konstituert prest, underlagt biskopen i Christiania. Dette sannsynligvis fordi militærgarnisonene ble styrt fra hovedstaden. Presten skulle ha en årlig gasje på 300 spd. i tillegg 100 spd. i husleiegodtgjørelse frem til forsvaret skaffet egen prestebolig på stedet.

I tillegg ble det bestemt at sognepresten i Borre, Sandborg, skulle få en erstatning på 330 spd årlig for tapte inntekter. Likeledes fikk kirkesanger Nielsen, som ville ha fungert ved Horten kirke om dette ikke hadde blitt eget embete, en erstatning på 30 spd. årlig.

Dette var ment å være et vedtak som skulle bringe ro rundt diskusjonen om tilhørighet og organisering av den nye Garnisonskirken på Horten. Men slik ble det ikke. Noen dager senere begynte avisskrivingen igjen, og spørsmålene dreide seg blant annet om hvorfor dette skulle være en garnisonskirke når den også var satt til å betjene det store antallet sivile som bodde innenfor Garnisonskirkens område. Og hva med de militære som var bosatt langt utenfor den nye kirkens grenser, som for eksempel kommandør Klinck som bodde på gården Sollie. Det hadde vært enklere for ham å reise til Borre. Men med dette vedtaket hørte han som ansatt i forsvaret, hjemme under Garnisonskirken på Karljohansvern. Diskusjonen fortsatte en stund fremover, men døde ut etter noen uker.

Garnisonskirken

Det var i 1952 det ble bestemt at det skulle bygges en garnisonskirke. Plasseringen skulle være slik den var inntegnet i planen for den store brakkebyen på Horten. Men brakkebyen ble oppgitt etter rekordstore budsjettsprekk, og det var klart at den fremtidige bebyggelsen ville strekke seg langt utenfor Karljohansverns snevre grenser. Kirken ville dermed få en uheldig beliggenhet mente daværende viseordfører i Borre kommune, kapteinløytnant (senere statsråd) Hagerup i Sølvkronen. Han tok saken opp i et formannskapsmøte før jul i 1852. Han fremsatte et forslag om at kirken ble bygget på en mer sentral plass og foreslo Triangelen ved Bromsjordet (der gymnaset i dag ligger). Formannskapet gikk enstemmig inn for forslaget. Men en henvendelse fra ordfører Bonnevie til Marinedepartementet ble imidlertid resultatløst. De ville ha kirken bygget på Karljohansvern.

Døpefonten i kirken er av Nordlandsgranitt, og er utført av tukthusfanger fra "Slaveriet" på Akershus festning i Oslo

I 1868 kom den nåværende altertavle i kirken. Den fremstiller Kristi dåp i Jordan-elven, og er laget av Carl Julius Lorch.

Krusifikset på alteret er skåret i tre av Torbjørn Danielsen fra Sandar.

Byggingen startet i 1853 etter tegninger laget av arkitekt L. H. Grosch. Arbeidet med byggingen av kirken ble ledet av daværende sjef for Karljohansverns ingeniøretasjement, kaptein (senere oberstløytnant) Poul Lemvig Thrane. Byggekostnadene var 24.500 spd.

Horten kirke er bygget i nygotisk stil, og fremstår med sin høye luftige arkitektur som noe av det mest vellykkede innenfor denne stilarten i vårt land. Opprinnelig var det sitteplass til 950 personer i kirken. Dette er noe redusert i løpet av årene på grunn av mindre ombygginger. Men tar en med antallet ståplasser, er det ved spesielle anledninger plass til i overkant av 1000 mennesker i kirken.

Kirken ble innviet 22. august 1855 med Kong Oscar I, kronprinsen og arveprinsen til stede. Allerede før klokken 10 om formiddagen begynte en tallrik menneskemengde, hvoriblant mange fremmede fra de omkringliggende steder, å samle seg i den nye kirken. Over land kom tidlig på formiddagen, kronprins Carl og prins Oscar, som tok inn hos direktør B. Sørensen. Kanontorden fortalte ved 11-tiden at dampskipet "Vidar" var ankommet med H. M. Kongen.

Han ble mottatt av kronprinsen og prinsen sammen med sivile og militære autoriteter. Etter den obligatoriske inspisering av garden fra det sjømilitære korps, bar det til kirken. Her sto en vakkert dekortert kongestol og ventet på at de kongelige skulle komme og innta sine plasser. Høytideligheten begynte med at biskop Arup og prestene i prosesjon bega seg til alteret, mens organisten spilte et preludium. Pastor Grønner holdt inngangsbønnen. Etter at prost Nielsen hadde holdt en tale i kordøren, messet biskopen foran alteret.

Prestene Honoratius Halling (kirkens første garnisonsprest, senere Hortens første ordfører), Stang Lund, Sandborg og Lyche leste stykker fra Bibelen. Biskop Arup holdt preken og foresto den høytidelige åpningen av kirken. Høytideligheten ble avsluttet med at pastor Halling holdt en bønn i kordøren, hvoretter Kongen og hans følge forlot kirken.

Så var altså kirken innviet og kunne taes i bruk. Men det var ikke slutt på diskusjonene. Diskusjonen som vi har nevnt tidligere i dette kapitlet blusset opp igjen, ikke minst takket være Gjengangeren. Men lite skjedde med saken og den ble først politisk behandlet som en av de første sakene i det nye kommunestyret i ladestedet i 1858, og ble avgjort på våren 1859. Fra da var også de sivile som bodde i Horten gjennom en midlertidig ordning, innlemmet i garnisonskirken. Men det skulle gå ennå seks år før den endelige atskillelsen fra Borre i kirkelig henseende. Det skjedde ved kongelig resolusjon av 13. mai 1865. Samme år ble det opprettet residerende kapellani. Da talte menigheten 6000 medlemmer.

De tre rystelser

Den første rystelsen som kunne ødelagt kirken på Karljohansvern, skjedde ved halvtolv-tiden søndag 26. oktober 1904, midt under gudstjenesten: Et kraftig jordskjelv i en retning nordvest-sydøst og med en varighet på 8 til 10 sekunder. Skjelvet var så kraftig at ting datt ned fra veggene og folk falt overende. Det knakket i bygninger og folk kom ut av sine hus og meningsutvekslingene var mange og lange. Inne i garnisonskirken var sognepresten midt i sin preken da rystelsene kom. Folk løp ut av kirken i

en fart, tildels overdryssset av kalkpuss som falt ned fra taket. Etter en stund kunne gudstjenesten fortsette.

Det oppsto ikke alvorlige skader på kirkebygget, men skjelvet førte til at det ble bygget innvendige trapper fra galleriet og ned i kirkerommet, samtidig som det ble bygget en utgang på langveggen mot sør.

Den andre rystelsen skjedde 9. april 1940 etter at tyske tropper allerede hadde inntatt Karljohansvern. Ved en misforståelse slapp tyske fly bomber over området. Kirken fikk ingen alvorlige treffere, men vinduene, blant annet glassmaleriene fra 1920 i kirkens kor, ble ødelagt av lufttrykket. Midlertidige glass ble satt inn, og det skulle gå 42 år før de ble byttet ut med glassmalerier laget av Veslemøy Nystedt Stoltenberg. Motivene er Jul, Påske, pinse og Det nye Jerusalem.

Den tredje og mest alvorlige rystelsen inntraff helt på slutten av krigen. Den 23. februar 1945 hadde engelske fly marinestasjonen på Horten som mål. Med stor presisjon bombet de hele verftet sønder og sammen, og med få unntak fikk resten av Karljohansvern stå urørt. Selvsagt ble det også denne gangen en del glass-skader, og i tillegg ble en stor stein lettet av lufttrykket og laget hull i taket på kirken. Steinen landet på en bjelke inne på loftet hvor den ligger fremdeles. Nå har den fått en liten kobberplate som forteller dens historie.